

Denna rapport innehåller en statusuppdatering av strategiimplementeringen fram till den 15 mars 2022 samt resultat som uppnåtts sedan den senaste strategirapporteringen.

Innehåll

1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning.....	4
2. Översikt av strategisammanhanget.....	4
2.1 Förändringar i strategisammanhanget	4
2.3 Synergier med andra svenska strategier.....	6
3. Resultatredovisning	8
3.1 Sidas bidrag till förändring på strateginivå.....	8
3.2 Stödområde 1: Förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer.....	11
Mål 1.1: Transparent och hållbar förvaltning och nyttjande av Moçambiques naturresurser .	11
Mål 1.3 En hållbar livsmedelsförsörjning med särskilt fokus på ett motståndskraftigt lantbruk	13
Mål 1.4 Ökad tillgång till förnybar energi samt tillförlitlig och hållbart producerad elektricitet för hushåll, företag och offentlig verksamhet	14
Stödområde 2: Stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter	15
Mål 2.1 Stärkta demokratiska institutioner och ökad kapacitet i den offentliga förvaltningen	15
Mål 2.2 Moçambiques intäkter mobiliseras, används och redovisas på ett mer transparent, hållbart och effektivt sätt som kommer hela befolkningen till del	16
Mål 2.3 Ökad öppenhet med särskilt fokus på tillgång till information för medborgarna om politiska och offentliga beslut.....	16
Mål 2.5 Förbättrade möjligheter för flickor och unga kvinnor att fatta självständiga beslut om sin sexualitet och reproduktion	18
Mål 3.2 Ökad tillgång till tjänster och stöd, i synnerhet för kvinnor och ungdomar på landsbygden, som förbättrar deras förutsättningar att starta och driva kommersiella verksamheter	19
Mål 3.3 Stärkta förutsättningar hos aktörer, såsom arbetsmarknadens parter och andra, att verka för rättigheter på arbetsmarknaden.....	20
Mål 3.4 Förbättrad tillgång till social trygghet för fattiga hushåll	21
4. Implikationer	21

Om strategirapporten – syfte och upplägg

Strategirapportens syfte är att rapportera Sidas strategigenomförande till regeringen. Strategirapporten tjänar som underlag till vårsamråden med Utrikesdepartementet (UD) samt till Regeringskansliets (RK) resultatrapportering. Sida är avsändare och UD är målgrupp för och mottagare av strategirapporten.

Vid sidan av strategirapporten redovisar Sida sin verksamhet till regeringen genom årsredovisningen. Strategirapporten går djupare och redogör för strategigenomförandet per strategimål för varje strategi och drar även framåtblickande slutsatser.

Strategirapporten är utformad i enlighet med regeringens riktlinjer för strategier. Strategirapporten ska redovisa, analysera och bedöma resultaten av strategigenomförandet i förhållande till angivna strategimål¹ samt redogöra för implikationer för det fortsatta strategigenomförandet. Vid behov ska rapporten redovisa förändringar i förutsättningarna för genomförandet. Det finns tre typer av strategirapporter: Strategirapport år 1, årlig strategirapport och fördjupad strategirapport.

1. **Strategirapport år 1** skrivs för strategiperiodens första år efter genomförd operationalisering. Rapporten sammanfattar slutsatser och redovisar resultat från genomförandet av föregående strategi (i de fall det finns en tidigare strategi). Denna strategirapport redogör även för den förändringsteori som ligger till grund för Sidas stöd inom strategin, centrala överväganden samt hur verksamheten ska genomföras och följas upp under strategiperioden.
2. **Den årliga strategirapporten** skrivs för de år då varken en fördjupad översyn eller operationalisering genomförts.
3. **Den fördjupade strategirapporten** skrivs näst sista året av strategin efter att en fördjupad översyn genomförts. Rapporten redogör för slutsatserna från den fördjupade översyn av strategigenomförandet som sker en gång per strategi. Den fördjupade strategirapporten ska sammanfatta genomförandet av hela strategin hittills² (bl.a. analys av resultat per strategimål) samt ge tydliga rekommendationer inför kommande strategiperiod. Den fördjupade strategirapporten utgör Sidas huvudtillfälle att lämna rekommendationer till regeringens anvisningar inför ny strategi.

Strategirapporten är en lägesuppdatering av strategigenomförandet och bedömer resultat sedan den senaste strategirapporten. Strategirapporten bygger på det underlag som finns tillgängligt vid tillfället för strategirapportens framtagande (t.ex. rapportering, reserapporter, studier, utvärderingar, analyser och anteckningar från partnermöten).

Kapitel 1 sammanfattar Sidas bedömning av strategigenomförandet per strategimål. **Kapitel 2** ger en översikt av strategisammanhanget och beskriver den kontext (tematisk/geografisk) i vilken strategin genomförs. **Kapitel 3** redovisar resultat från strategigenomförandet. **Kapitel 4** redogör för eventuella implikationer för det fortsatta strategigenomförandet som Sida vill lyfta till UD.

¹ I de tidigare resultatstrategierna används begreppet *resultat*. Denna rapport använder genomgående begreppet *strategimål* i linje med nya riktlinjer för strategier. I resultatstrategierna är resultaten klustrade kring *resultatområden*. Denna rapport använder dock genomgående begreppet *stödområde*.

² Dvs. från strategins början fram till 15/3.

Trafikljusbedömningar

Trafikljusen är ett signalsystem som sammanfattar och motiverar Sidas nulägesbedömning av strategigenomförandet. Olika aspekter av strategigenomförandet bedöms i strategirapporten för att ge en bild av trender i utvecklingen och relevansen av verksamheten. Bedömningen består av ett färgsatt trafikljus samt en motivering.

Trafikljus för utvecklingstrend

Grön: Utvecklingen går framåt	Gul: Utvecklingen har ingen tydlig riktning	Röd: Utvecklingen går bakåt
I förhållande till strategimål/strategi går utvecklingen i kontexten framåt.	I förhållande till strategimål/strategi har utvecklingen i kontexten ingen tydlig riktning.	I förhållande till strategimål/strategi går utvecklingen i kontexten bakåt.

Strategin och dess strategimål anger vad Sidas arbete ska bidra till under en angiven strategiperiod och utgör den huvudsakliga styrningen i strategigenomförandet. Trafikljusbedömning för utvecklingstrend används för att få en snabb uppfattning om utvecklingstrender i de kontexter och tematiska områden där Sida är aktiv.

Sidas insatser och aktiviteter kan vara med och påverka utvecklingstrender inom de områden där vi är aktiva, men trender handlar om större, komplexa och långsiktiga förändringar på nationell, regional och/eller global nivå, där ett stort antal faktorer utanför Sidas kontroll inverkar på utvecklingen i kontexten. Effekten av Sidas arbete bedöms alltså inte i detta trafikljus.

Trafikljus för portföljens relevans

Grön: Portföljen är relevant	Gul: Portföljen är delvis relevant	Röd: Portföljen är inte relevant
Portföljen svarar upp mot behoven i kontexten, strategins mål samt uppnår resultat enligt insatsernas mål.	Portföljen svarar delvis upp mot behoven i kontexten, strategins mål samt uppnår resultat för en större del av insatsernas mål.	Portföljen svarar inte upp mot behoven i kontexten, strategins mål och/eller uppnår inte resultat enligt insatsernas mål.

Sida utvecklar och anpassar löpande strategiportföljerna för att upprätthålla en relevant och väl avvägd portfölj. Sida anpassar portföljen genom att förhålla sig till utvecklingsutmaningar i respektive kontext, aktuell styrning samt genom att säkerställa att insatser och aktiviteter bidrar eller förväntas bidra till resultat. Trafikljusbedömningen beaktar och utgår från dessa tre aspekter.

1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning

Stödområde 1: Miljö, klimat, energi, naturresurser

Strategimål 1.1: Nyttjande av naturresurser

Strategimål 1.2: Myndigheters miljökapacitet

Strategimål 1.3: Livsmedelsförsörjning

Strategimål 1.4: Förnybar energi

Utveckling

Relevans

Stödområde 2: Demokrati, MR, jämställdhet/SRHR

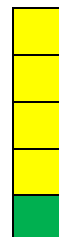
Strategimål 2.1: Offentlig förvaltning

Strategimål 2.2: Offentliga intäkter och utgifter

Strategimål 2.3: Tillgång till information

Strategimål 2.4: Civila samhället

Strategimål 2.5: SRHR

Stödområde 3: Inkluderande ekonomisk utveckling

Strategimål 3.1: Sysselsättning/entreprenörskap

Strategimål 3.2: Förutsättningar för företagande

Strategimål 3.3: Arbetsmarknadsrättigheter

Strategimål 3.4: Social trygghet

2. Översikt av strategisammanhanget

Totalt strategibelopp:

4 000 000 000 SEK

Utbetalat belopp hittills:

8 189 260 449 SEK

Antal insatser 2021

40

2.1 Förändringar i strategisammanhanget

De senaste åren har Moçambique drabbats av ett flertal chocker: ekonomisk kris på grund av de hemliga lånen, utdragen torka, ovanligt starka cykloner, Covid-19, dess ekonomiska och sociala effekter, samt väpnade konflikter. Dessa sammanfallande chocker har haft en negativ påverkan på människors liv med ökad och fördjupad fattigdom. Den våldsamma konflikten i norra Moçambique har skapat en humanitär katastrof och försämrat investeringsklimat. Bland annat har gasinvesteringarna till stor del skjutits på framtiden³. Följdeffekterna av covid-19 var under 2021 mindre kännbara än under 2020, och ekonomin har sakta börjat återhämta sig - tillväxten beräknas till 2,2 procent i år mot -2.1 2020⁴. Hushållsundersökningen som gjordes 2019/2020 visar⁵ att det är den fattigaste delen av befolkningen som drabbats hårdast av dessa kriser och att snedfördelningen i landet har ökat markant.⁶ För människorna utan marginaler är det svårare att återhämta sig. Samtidigt visade undersökningen att de sociala indikatorerna alla hade förbättrats på nationellt plan, dock med stora variationer mellan regioner och provinser.⁷

³ TotalEnergies har påkallat force majeure och därmed pausat verksamheten samtidigt som andra skjutit upp sina investeringsbeslut

⁴ WB Country overview 220208

⁵ INE UNFPA Steering Committee presentation 211208

⁶ Enligt IOF 2019/2020 (citerad på INE SC) står de 10% rikaste står för 43% av konsumtionen. Det är mer än de 80% fattigaste tillsammans.

⁷ Jmf IOF 08/09 och 14/15 – kontinuerlig förbättring i läskunnighet, skolgång, tillgång till dricksvatten, sanitet, hälsovård

Det politiska klimatet har försämrats, med negativa utvecklingar kopplade till yttrande- och organisationsfrihet. Ett flertal möten och protester har upplösts på ett aggressivt sätt, främst av polis (se mål 3.4). Civicus ranking över civilsamhällets möjlighet att verka i världen nedgraderade i december 2021 Moçambique till "förtryckt"⁸. En positiv utveckling är att ansvarsutkrävande efter de hemliga lånen (2,2 miljarder USD som togs med statlig garanti utan folkets och parlamentets vetskap) påbörjades i augusti 2021 med en rättsprocess mot en del av de anklagade. Den visar på kapacitet och en grad av oberoende och integritet hos rättssystemet, även om de politiska påtryckningarna är tydliga. Statsskulden i relation till BNP är mycket hög – 127.6 procent (39.6 procent 2010) – den tredje högsta i Afrika⁹. Både Världsbanken och IMF har kommunicerat att detta inte är hållbart. Regeringen fortsätter att låna stora belopp. Eftersom möjligheten att låna internationellt är begränsad växer belåningen internt och från Kina. De försenade gasprojekten var tänkta att finansiera amorteringarna av lånen.¹⁰

Regeringsstyrkorna har tillsammans med sina militära partners (Rwanda och SADC) återtagit flera viktiga områden längs kusten i Cabo Delgado. Den redan svaga infrastruktur som fanns visade sig i stort sett helt ha förstörts. Det förbereds nu för återflyttning men tidpunkt och tillvägagångssätt debatteras. Antalet attacker mot civila har minskat i takt med den militära interventionens framfart men de attacker som utförs är fortfarande mycket våldsamma och destruktiva. De icke-statliga väpnade grupperna verkar delvis ha fragmenterats i mindre grupper och slår mot spridda mål, även utanför Cabo Delgado. Koordineringen på marken är begränsad. Under januari 2022 har insatserna från SADC och Rwanda förlängts. Finansieringen av dessa insatser är en nyckelfråga. Risken för spridning av konflikten har ökat då byar i grannprovinsen Niassa plundrades i november och december 2021 vilket resulterade i tusentals internfördrivna. Den humanitära situationen i Cabo Delgado är fortfarande mycket ansträngd (se kap 2.3, kap 3 mål 1.3).¹¹

2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget

Tabell 1. Givarkontext (2018/2019 – från OECD DAC Aid at a Glance 2021)

Biståndets (totala) andel av statsbudgeten 36% och BNI 13.09%	Strategins andel av det totala biståndet utgjorde 2019 3% (senast tillgängliga siffran på OECD DAC).
Givargemensam samarbetsstrategi - nej	Gemensamma EU-strategin gäller 2021-2027 Status på EU/WBT: Joint Action Plan 2021-2022
De fem största givarna (organisationer och/eller länder) var: USA, WB/IDA, Global Fund, Japan, UK (2018/19, now UK probably surpassed by the EU)	Sverige var den 7 största givaren. Av EU MS var UK den största givaren.

Siffrorna i tabell 1 och nedan är från 2018-2019, publicerade 2021, vilket är den senaste tillgängliga datan från OECD DAC.¹² Stora förändringar har skett i givarlandskapet då UK har minskat sitt bistånd drastiskt, och lämnat EU, medan Tyskland har ökat sitt bistånd väsentligt, och nu bör vara den största givaren av EUMS. Sverige har en viktig roll som givare i relation till övriga då vi har starkare fokus på de fattigaste, på effektivt bistånd och på stöd som ger långsiktiga resultat.

⁸ [Civicus Monitor 2022](#) 220208 Förtryckt, en översättning av "repressed"

⁹ IMF World Economic Outlook October 2021

¹⁰ D-post: MAPU/2021-12-13/1941

¹¹ D-post: MAPU/2021-12-15/1955

¹² OECD DAC. Aid at a glance, 2019. All data är baserad på denna samt Planit. Korrigering för historisk valuta har inte gjorts vid kalkylering av strategins andel av det totala biståndet, då data saknas. Andel av biståndet om 3% verkar för låg.

Moçambiques struktur för dialog och samordning mellan stat och givare var tidigare kopplad till budgetstödet. Då budgetstödet avslutades 2016 i samband med uppdagandet av de hemliga lånen, föll stora delar av givarsamordningen samman. Dialogen försvagades också av att den nya regeringen tillträdde just innan covid-19, med inställda möten eller videomöten - oftast med tekniska problem - som följd, och minskat nätverkande. Relationen mellan givarsamfundet och staten är fortsatt i stort distanserad och koordineringen svag, på båda sidor. Den formella givarkoordineringen Development Cooperation Partners (DCP) har begränsad tillgång till den politiska nivån. ICCT¹³, en grupp som startades 2020 mellan regeringen och internationella aktörer¹⁴ för att svara upp mot pandemin har bättre tillgång. ICCT inkluderar nu även andra frågor på agendan; Cabo Delgado, med relaterad frågor såsom visum för humanitär personal, privata sektorns roll och registrering av internfördrivna samt sociala trygghetssystem. Sverige är sedan några månader med i ICCT, i rollen som *sektorlead* för sociala trygghetssystem. Sociala transfereringar har blivit ett viktigt instrument i krishanteringen. Sverige är sedan december 2021 också *sektorlead* inom energi. Sida har beslutat att ha dessa två områden, tillsammans med jämställdhet, som huvudsakliga gemensamma dialogområden.

Världsbankens portfölj har ökat med 800 MUSD under året, med fokus på att stävja konflikten i norr och att åtgärda dess grundorsaker. Detta innebär en stark dominans av en aktör som dessutom är sparsam vad gäller samordning och informationsdelning med andra givare. Banken är också drivande bakom den utvecklingsplan för norr som tagits fram av regeringen. Erfarenheten av samarbetet är övervägande positiv i genomförandet, t.ex inom hållbart skogsbruk och energi, men kommunikationen och transparensen är bristfällig överlag.

Internationella valutafonden (IMF) har ännu inte återupptagit möjligheten för långsiktigt stöd för makroekonomisk balans¹⁵, vilket avbröts på obestämd tid när de hemliga lånen uppdagades. Information i media i februari 2022 gör gällande att avtal kommer ingås inom veckor, vilket också innebär att återupptagande av generellt budgetstöd underlättas, något som intresserar både EU och WB. Motkraven från IMF inkluderar reformer inom offentlig finansiell styrning, offentlig förvaltning och naturresursförvaltning.¹⁶

Sverige koordinerar med EU-delegationen men har inget direkt samarbete. Konsultationerna med medlemsstaterna kring EU-programmeringen för 2021-27, som antogs i december 2021, har emellertid varit bristfälliga. Sverige ser potential för ytterligare samarbete, inom samtliga områden i den nya strategin: ungas utveckling; grön omställning samt offentlig förvaltning och styrning/mänskliga rättigheter.

Sida arbetar med många FN-organisationer; ILO, UNICEF, UNFPA, UNDP, UNCDF, UNOPS och OHCHR (avtal ingånget jan 2022). Sedan 2021 har Sverige även ett stöd till Resident Coordinator Office (se mål 2.1). Den strategiska dialogen med hela FN-systemet kan dock förbättras. FN lanserade under 2021 planen om en multisektoriell och multi-agency plan för norr (CD, Niassa, Nampula) för att stödja regeringens plan, ERDIN (se mål 2.1). Sverige följer utvecklingen med intresse.

2.3 Synergier med andra svenska strategier

För 2021 kan följande exempel lyftas (med utbetalad summa från respektive global strategi till Mozambique 2021 inom parentes):

Forskningsstrategin (49MSEK): Genomförandet av det bilaterala forskningsstödet, med avtalet med Universidade Eduardo Mondlane (UEM) för 2018-2022 fortsätter. Det är handläggningstungt, vilket innebär att lite tid finns över för att driva utveckling av synergier. Två strategigemensamma

¹³ The International Community COVID-19 Taskforce

¹⁴ AfDB, EU, IMF, UNRC, WB, USA, UK, Irland, Kanada, Portugal och sedan 2021 Sverige.

¹⁵ Extended Credit Facility, ECF

¹⁶ Zitamar nyhetsbrev 220207

innovationseminarier har genomförts med gott deltagande från universitet och av en partner från Moçambiquestrategin. Detta samarbete kommer fortsätta under nästa strategi. Potential finns i relation till energi, hav, jordbruk och MR, bland annat. Den regionala SRHR-strategin finansierar ett antal program med verksamhet i Moçambique och en insats samfinansieras, DKT International "Reducing unwanted pregnancies and increasing access to safe abortion in East and Southern Africa".

Afrikagruppern, Diakonia, We Effect och Union to Union genomför verksamhet med finansiering genom strategin för stöd genom svenska organisationer i civila samhället (22,5MSEK) i Moçambique. AGIR-programmet, som finansierats via Moçambique-strategin, inkluderar både We Effekt och Diakonia. Deras nationella kontor gynnas också av den metod- och systemutveckling som sker på regionkontoren med stöd från Sida HQ/CIVSAM, en tydlig synergi mellan de båda strategierna.

Kopplingar till strategin för kapacitetsutveckling, partnerskap och metoder (4,5MSEK) finns till exempel genom den pågående ITPn för hållbar upphandling och för klimatanpassning med SMHI. Folkhälsomyndigheten var i landet i november 2021 för att förbereda för en ITP som involverar både myndigheter och forskning inom den offentliga sjukvården ibland annat Moçambique, och som bygger på de senaste femton årens samarbete, med möjligheter till synergier med forskningsstrategin¹⁷. För de tematiska, globala strategierna finns möjligheter att utveckla synergier med samtliga, men informationen om vilka svenskstödda aktörer som finns var är inte alltid lätt att tillgå. Den globala ekonomiska strategin rapporterar om 4,5MSEK för Moçambique. Motsvarande summa för den globala miljöstrategin är 0,7MSEK, medan social- och demokrati-strategierna inte rapporterar om medel till Moçambique.

De humanitära behoven ökade exponentiellt under 2020 och är under 2021 fortsatt höga eftersom de fördrivna fortfarande är beroende av humanitärt stöd, vilket dessutom är mycket underfinansierat (se mål 1.3). Sida prioriterade under 2021 fortsatt stärkandet av trippelnexusarbetet genom ökad samordning med den humanitära strategin (54MSEK) och rapportering till den humanitära enheten och genom ytterligare insatser. Ett projekt ingicks i december med UNICEF¹⁸ för utbetalningar till internt fördrivna och värdbefolkning genom Moçambiques socialförsäkringssystem samt utökad tillgång till basala samhällstjänster i Cabo Delgado. UNFPA¹⁹ fick ett tillskott för SRHR och mot könsrelaterat våld i Nampula, Niassa och Cabo Delgado. One UN programmet, Rapariga Biz²⁰, med fokus på förbättrade sexuella och reproduktiva rättigheter förlängdes med stärkt fokus på flickor och unga kvinnor som är internt fördrivna i Nampula.

Ytterligare stöd gavs till Fredssekretariatet²¹ för genomförandet av Maputo-avtalet (2019) för fred och försoning och avvapning, demobilisering och återintegrering av Renamo-soldater (se mål 2.1). Sida har även tillvaratagit Folke Bernadotte Akademins expertis inom ramen för fredsprocessen, inklusive en workshop med temat "Gender-responsive DDR", som organiserades med Fredssekretariatet. Ett besök för uppföljning och planering av gemensamt arbete genomförs i februari 2022.

Den insats som inledningsvis finansierades med humanitära medel för livsmedelssäkerhet i Beirakorridoren, som svar på cyklonen Idai, togs som planerat över av Sida under 2020 och bytte regi (från COSACA till IDE-SMART programmet). Detta stöd har fortsatt och utökats, vilket resulterat i förbättrad tillgång mat genom stärkt odlingskunskap, samt bättre inkomstmöjligheter.

¹⁷ Concept Note till Sida från folkhälsomyndigheten, odaterad, An innovative capacity development programme for mutual strengthening of public health institutions in Mozambique, Tanzania, Zimbabwe and Sweden.

¹⁸ 15170

¹⁹ 15172

²⁰ 51140032

²¹ 14525

Genom samarbete mellan Sidas humanitära enhet och ambassaden tillvaratas potentiella synergier. En gemensam resa i september 2021 till Cabo Delgado bidrog till idéer för potentiella framtida stöd, och identifierade även partners som inte kvalificerar ur ett nexus- eller konfliktkänslighetsperspektiv.

En viktig utgångspunkt har varit att komplettera det humanitära stödet genom långsiktighet och samarbete med staten. Förbättrad tillgång till grundläggande samhällsservice i krisområden samt långsiktiga lösningar för klimatfördrivnas bosättning är två identifierade möjligheter.

3. Resultatredovisning

3.1 Sidas bidrag till förändring på strateginivå

Stödområde	Utfall mnkr	Antal insatser
MOCAM20152020a - Förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer	356,9	22,0
MOCAM20152020b - Stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter	137,5	14,0
MOCAM20152020c - Förbättrade möjligheter och verktyg för fattiga människor att kunna förbättra sina levnadsvillkor	135,2	18,0

Under strategiperioden har stora omställningar gjorts mellan stödområden och i respons till kontexten. Tre stora skiften har skett; 2017 efter de hemliga lånen, 2019 efter cyklonerna samt i respons till pandemin. Möjligheterna att göra strategiska omprioriteringar inom landportföljen har varit goda. I nuläget bedöms den vara delvis relevant utifrån strategin. Detta beror på att den gamla strategin förlängdes för 2021. Portföljen har tunnats ut i väntan på ny strategi; vilket också ger möjlighet till större skiften 2022 och framåt utifrån förändringsteorin i den nya strategin. 2019 gjordes en omfattande omfördelning av medel från insatser som var försenade till områden där behoven ökade som en följd av covid-19. Därav har en omfördelning skett från resultatområde 1 och 2 till fördel för resultatområde 3. Samma omfördelning skedde efter cyklonerna, och till viss del även efter låneskandalen. Vidare planeras insatserna relaterade till energi med lång framförhållning. Kontentan är att energiprojekten dominerar både den befintliga portföljen och de planerade medlen (outstanding commitments). Vattenkraftverk kostar mer än stöd till till exempel civilsamhället, så olika mängd resurser behövs. Men avsikten är att dels stärka de andra områdena av den nya strategin, dels formulera dem i relation till de redan planerade investeringarna för att finna synergier, till exempel för lokal utveckling inklusive jobbskapande, MR och god förvaltning.

Digitala lösningar har gjort stora framsteg i många samarbeten som ett resultat av pandemin, men det är oftast bara de mest centralt placerade aktörerna som har tillgång till digitala lösningar – och även de har oftast inte möjlighet att ha möten med kamera på. Framstegen har gjorts från en mycket låg nivå av digitalisering. Vissa insatser som kräver fysisk närvaro i genomförandet, till exempel inom jordbruk och civilsamhällets deltagande på lokal nivå, drabbas extra hårt, även under 2021. Den snabba förändringen av finansiella flöden, avsaknad av fysisk närvaro och andra begränsningar har minskat transparensen. För Sida innebär det försämrad tillgång till information, inklusive för finansiell uppföljning. Digitala lösningar innebär också möjligheter för den delen av befolkningen som har tillgång, till exempel möjliggör det sociala transfereringar per mobiltelefon och tillgång till sexualrådgivning, även på icke-smarta telefoner, som fortfarande är de vanligaste i Mozambique. För de som har smarta mobiler är till exempel whatsapp-grupper en viktig möjlighet för informationsutbyte och lärande.

Mål	Utfall mnkr	Antal insatser
7 - Hållbar energi för alla	264,8	10,0
2 - Ingen hunger	194,4	7,0
5 - Jämställdhet	170,0	13,0
1 - Ingen fattigdom	150,5	10,0
13 - Bekämpa klimatförändringarna	120,9	6,0
3 - Hälsa och välbefinnande	101,3	5,0
8 - Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt	100,9	9,0
15 - Ekosystem och ekologisk mångfald	85,1	4,0
16 - Fredliga och inkluderande samhällen	68,2	6,0
4 - God utbildning för alla	30,0	1,0
6 - Rent vatten och sanitet för alla	30,0	1,0
17 - Genomförande och globalt partnerskap	13,2	2,0
9 - Hållbar industri, innovationer och infrastruktur	6,0	1,0
99 - Ej applicerbart	3,5	5,0
10 - Minskad ojämlikhet	3,0	1,0
14 - Hav och marina resurser	0,7	1,0

Mocambiques rapportering mot de Globala Målen är bristfällig. Framförallt är den ofta baserad på gammal data, vilket innebär att det inte går att se trender. Sida bidrar till många av de globala målen, till exempel med vårt stöd till socialförsäkringar (och flera andra insatser) till mål 1, ingen fattigdom, med vårt stöd inom arbetsmarknad till mål 8, anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, med våra stöd inom SRHR och gender till mål 5, jämställdhet och mål 3, god hälsa och välbefinnande. Med vårt stöd inom energi bidrar vi till mål 7, hållbar energi för alla och med våra stöd för klimatanpassat och produktivt jordbruk till mål 13 bekämpa klimatförändringarna och mål 2 ingen hunger. Genom våra nexusstöd bidrar vi till mål 16, Fredliga och inkluderande samhällen.

Sida utgår från ett *rättighetsperspektiv* på både strategi- och insatsnivå. Liksom förra året har covid haft negativa effekter på deltagande och transparens inte bara i samhället i stort utan även på insatsnivå. Detta till trots finns goda exempel som att Ministeriet för mark och miljö (MTA) skapade transparens med en portal för att visa resultaten av de offentliga konsultationer, individuella som kollektiva, som hölls av National Land Policy Review Commission (CRPNT), där även civilsamhällesorganisationer deltog. Bland dem fanns We Effects partner CTV – Centro Terra Viva med avsikten att säkerställa att byinvånares kollektiva och individuella rättigheter respekteras.²² Ett annat exempel är att LoCALS styrelse noterade att den metod som används för deltagande och inkludering i programmet vid identifiering och prioritering av projekt är mycket transparent, snabb och främjar samarbete, och involverar alla ledningsnivåer på distriktsnivå, i samförstånd med provinsmyndigheter.²³

Förutom våra riktade insatser (mål 2.1) har *konfliktperspektivet* integrerats till exempel genom integrering av demobiliserade fd Renamosoldater i pågående jordbruksprojekt i området.²⁴ Avtal ingicks också för att stärka FNs Resident Coordinator med en "Senior Resilience Peace-Building and Development officer", som kommer vara på plats 2022, baserad i Cabo Delgado.²⁵ Konfliktperspektivet har fått ökat fokus i diskussioner under 2021 i samband med framtagandet av underlag till den nya

²² 300821 AGIR-NACE No Cost Extension Report Jan-June 2021

²³ LoCAL programme Board meeting minutes Nov 2021 (see 1.2)

²⁴ Livsmedelstrygghetsprogrammet FAR, Insats 14707

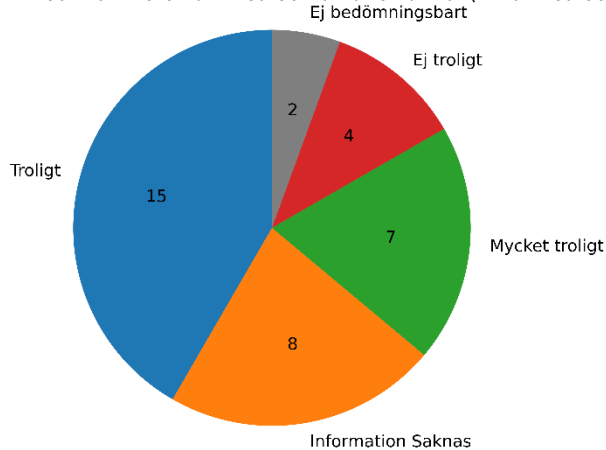
²⁵ Insats 15102

resultatstrategin för Moçambique 2022-2026 samt tillhörande operationaliseringsplanering då ett nytt målområde för fredliga och inkluderande samhällen inkluderats.

Jämställdhetsperspektivet fortsätter vara högt prioriterad i vår dialog som ambassad och i våra insatser. Local²⁶, som främjar småskalig infrastruktur implementerad av lokala myndigheter, utbildade tekniska team på distrikt och provinsnivå att applicera en genderlins på sin planering och budgetering. Det får i förlängningen effekt på många människor när även kvinnors behov beaktas i infrastrukturplanering. I det här delprojektet har det en potentiell effekt på 23 000 människor varav 60% kvinnor. Det nationella statistikinstitutet²⁷ har genom svenskt stöd stärkt jämställdhetskompetensen och möjligheterna för konsuppladad statistik, vilket inte bara haft inflytande på den Sverigefinansierade folkräkningen, utan även på den världsbanksfinansierade hushållsbudgetundersökningen 2019/2020.²⁸

Jordbruksprojektet DEMA-LIBA²⁹ i Niassa fortsatte att främja kvinnors aktiva deltagande och förändrade roller genom att utbilda alla deltagare, både kvinnor och män, i frågan. Inom projektet främjas kvinnor att växa till att ta sig an ledande roller så som ”modellbonde”, ordförande i spargrupper eller inspiratörer.

Diagram 1 - Sannolikheten att insatserna når sina mål (Antal insatser)

Insatserna går generellt bra givet omständigheterna. I de allra flesta fall är handläggningen tung på grund av bristande kapacitet hos samarbetsparten och/eller kommunikationssvårigheter, något som förstärkts med pandemin. Ett flertal insatser har fått avslutas på grund av felanvändning av medel eller bristfällig rapportering. En slutsats är att Sida behöver rusta bättre framåt för närmre uppföljning; en kontextanpassning, till exempel genom monitoring-konsulter. Den tunga handläggningen innebär att mindre tid än

önskat finns att lägga på strategisk analys och på Sidas roll som dialogpart och mobiliserande aktör. Detta försvårades även av att biståndssektionen stod utan ordinarie biståndschef fram till augusti, samt flera vakanser, samtidigt som strategiunderlaget togs fram.

Sida har energi och sociala trygghetssystem som huvudsakliga dialogfrågor; utifrån den vikt dessa har i landportföljen och eftersom Sverige är sektorlead i båda frågorna. Ett resultat av Sveriges arbete är att Sverige nu är en del av ICCT (givarkoordinering med regeringen). Därtill kommer kvinnors och flickors rättigheter, där Sverige fortsätter hålla fanan högt.

²⁶ Insats 51140114

²⁷ Insats 12296

²⁸ INE UNFPA Census steering committee minutes 211208

²⁹ Insatsnr 51140114

3.2 Stödområde 1: Förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer

Mål 1.1: Transparent och hållbar förvaltning och nyttjande av Moçambiques naturresurser

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen mot strategimålet inte har någon tydlig riktning. Moçambiques ekonomiska agenda baseras främst på nyttjande av naturresurser. Den försämrade säkerhetssituationen i norra provinsen Cabo Delgado har lett till ökat antal internflyktingar, speciellt i Cabo Delgado och angränsande provinser. Försämrad ekonomi och migration ökar det lokala trycket på naturresurserna som grundläggande för försörjning³⁰. Konsultationerna för den nya markpolitiken fortsätter, och ministeriet för mark och miljö har skapat en portal för att redogöra för resultaten av konsultationerna som organiseras av kommissionen för översyn av marklagen.³¹ Den nationella bondeorganisationen UNAC, en Sidapartner sedan lång tid tillbaka, är medlem i kommissionen.

2021 antog parlamentet tre planer för spatiell planering, en nationell, en för Zambezidalen och en för Kanyaka/Matutuine.³² Dessa instrument är ämnade att skydda tillgång till och förebygga obalanserad och ohållbart användande av mark och övriga naturresurser.

Relevans

Sida bedömer att portföljen är delvis relevant och genomförs enligt plan trots mindre förseningar, huvudsakligen orsakade av covid-19. Under 2021 bidrog 5 insatser finansiellt mot målet.³³ Portföljen behöver anpassas utifrån Sidas ändrade prioriteringar. Utrymme har skapats för att tillåta detta skifte, med fokus på biologisk mångfald och ekosystem. Detta inkluderar att arbeta med nya partners. Sida har erfarenhet i implementeringen att det är viktigt att försäkra sig om att partnererna har lokal kunskap och lokala kontakter för långsiktighet och effektiv implementering. Detta bör särskilt beaktas i avtal med internationella, men även nationella organisationer, för lokala projekt.

We Effect³⁴ har genom Forum of Non-Governmental organizations of Niassa (FONAGNI) stöttat 6600 personer, varav hälften kvinnor, i det aktiva deltagandet i konsultationerna om den nya markpolitiken och marklagen organiserade av den nationella kommissionen för revision av densamma³⁵ samt att arbetet med markrättigheter och spridning av goda jordbruksmetoder har ökat bönders produktivitet och livsmedelssäkerhet.³⁶ Ökad produktivitet och livsmedelssäkerhet inom jordbruket minskar trycket på övrig mark och naturresurser.

Moçambique organiserade genom Ministeriet för hav, sötvatten och fiske den andra internationella konferensen Growing Blue – Crescendo Azul, i november 2021, med väsentligt stöd från Sida via We

³⁰ J. Feijó and all in OMR (2020) - [Desenvolvimento Socioeconômico de Cabo Delgado num contexto de conflito](#) (page 19)

Jerry Maquenzi e João Feijó in OMR (2019) - [Pobreza, Desigualdades E Conflitos No Norte De Cabo Delgado](#) (page 7)

[Cabogado Newsletter](#) May 2021

OMR (2019) Workshop " [Conflitualidade humana na exploração dos recursos naturais na província de Cabo Delgado](#)"

³¹ [Auscultation - Survey Results \(google.com\)](#) - <https://sites.google.com/view/crpnt/> 220123

³² <https://www.mta.gov.mz/wp-content/uploads/2021/11/Comunicado-de-Imprensa-Aprovados-instrumentos-de-ordenamento-territorial-VFinal-.pdf>

³³ 51140120 Coastal Resilience IUCN, 51140087 We Effect AGIR II, 51140111 Landscape management MDTF; 15094 External audit

³⁴ 51140087 We Effect AGIR II

³⁵ No Cost Extension Report: The AGIR Sub-Programme in Natural Resources, Agriculture, Climate Change and Environment; Jan-June 2021.

³⁶ Desk Review Report of the AGIR Draft 2. Jan 11 2022. updated Jan 29 2022, José Jaime Macuane, Padil Salimo, 2022.01.29, s. 29.

Effect³⁷ och deltagande av dåvarande biståndsminister Per Olsson Fridh med anförande via länk, och av den svenska ambassadören Mette Sunnergren. Det var generellt god närvaro på hög nivå. Målsättningen var att presentera framsteg relaterat till SDG14 i kontexten av hållbar blå ekonomi i Mozambique och västra indiska oceanen³⁸. Ambassaden har under året fört en dialog med UD om Sveriges prioriterade frågor inom hav och vatten.

Mål 1.2 Stärkt kapacitet hos nationella och lokala myndigheter att bidra till förbättrad miljö, och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen mot strategimålet inte har någon tydlig riktning. Landet hanterar fortfarande effekterna av cykloner, torka och översvämningar 2019. Fokus i återhämtningen efter katastroferna har varit människors direkta behov snarare än en mer långsiktig resiliens³⁹. Moçambique bedöms vara ett av de mest sårbara länderna för klimatförändringar⁴⁰. Denna utsatthet förväntas fortsätta öka. Två år efter cyklonerna 2019 var mer än hälften av återuppbyggnadsprojekten i landets centrala och norra delar på mindre än 50 procent implementeringsgrad⁴¹, och mer än 180 000 internt fördrivna har fortfarande inte någon permanent lösning för bosättning⁴². Enligt GREPOC, kontoret för uppbyggnad efter cyklonerna, beror detta på brist på finansiering och koordinering i implementeringen. Även pandemin har påverkat negativt. Konflikten i Cabo Delgado gjorde att återuppbyggnadsarbetet efter cyklonen i de konflikttrabbade distrikten avstannade, och att infrastrukturen förstörts ytterligare. Det har nu börjat återupptas. Moçambique godkände och skickade in den uppdaterade nationella planen för att minska utsläppen och anpassa till klimatförändringar, NDC 2020-2025⁴³ inför COP 26, som för första gången inkluderar satta mål och fokuserar mer på anpassning än på utsläpp.⁴⁴

Portfölj

Sida bedömer att portföljen är relevant och genomförs enligt plan trots mindre förseningar främst orsakade av covid-19. Under 2021 bidrog 8 insatser finansiellt till strategimålet⁴⁵. I Inhambane och Gaza i södra Moçambique bidrog svensk finansiering till att finansiera småskalig infrastruktur inom programmet Local⁴⁶. Det ämnar att stärka klimatanpassningen genom utveckling av lokal infrastruktur, och har med covid-19 också har fått medel för att stärka rural försörjning. Dessutom stärks den offentliga finansiella styrningen och offentliga förvaltningen i rollen som genomförare. Infrastrukturen återfinns offentliga anläggningar, framförallt relaterade till vattenhantering, men även inom hälsa och utbildning, i enlighet med vad som prioriteras i de lokala utvecklingsplanerna. Med genomförda och planerade infrastrukturarbeten nås 550 000 människor⁴⁷ i de två provinserna. Local-stödet användes även för att finansiera två regeringsdelegater, inklusive miljöministern, till COP 26 i Glasgow⁴⁸.

³⁷ 51140087 We Effect AGIR II

³⁸ Vilanculos GB2021 Conference - Summary Report final – 07122021.

³⁹ <https://platform2020redesign.org/countries/mozambique/> 220123

⁴⁰ <https://www.unocha.org/story/mozambique-one-year-after-cyclone-idai-humanitarian-assistance-still-urgent>
<https://reliefweb.int/report/mozambique/mozambique-cyclone-idai-one-year-after-14-march-2020> 220123

⁴¹ <https://cartamz.com/index.php/economia-e-negocios/item/8617-mais-da-metade-dos-projetos-de-reconstrucao-pos-ciclones-aquem-das-expectativas?tmpl=component&print=1;>

⁴² <https://www.opais.co.mz/mais-de-180-mil-familias-em-sofala-e-cabo-delgado-ainda-se-ressentem-dos-efeitos-do-idai-e-kenneth/>

⁴³ NDC: Nationally Determined Contributions.

https://www4.unfccc.int/sites/ndcstaging/PublishedDocuments/Mozambique%20First/NDC_EN_Final.pdf 220123

⁴⁴ Moçambique har åtagit sig att minska CO₂-utsläppen per capita från 2,1 till 1,2 tCO₂e/per capita till 2025 och förväntar sig en total kumulativ minskning på 40 MtCO₂e till 2025.

⁴⁵ Insats: 51140087 We Effect AGIR II, 51140120 Coastal Resilience IUCN, 51140114 UNCDF – LoCaL, 51140103 GoM/EDM – Projektförberedande insats, 13971 - Renewable energy investment, Brilho, 15042 - Modern Cooking Facility for Africa; 14323 - Framework Agreement for Audit Services 2020; 15094 - External audit

⁴⁶ 51140114 Local Climate Adaptive Living Facility - LoCaL

⁴⁷ LoCaL programme Board meeting minutes Nov 2021.

⁴⁸ MTA request letter to uncdf- LoCaL support COP26

Som en del av vårt stöd till den nationella fonden för hållbar utveckling, som ligger hos miljöministeriet och kanaliseras stöd från världsbanken, ger Sverige stöd till implementeringen av klimatavtalen för reduktioner i koldioxidutsläpp⁴⁹. 2021 tog ministeriet dessutom emot USD 6,4 MUSD genom FCPF⁵⁰ i betalning för en reduction om 1,28 miljoner ton koldioxid i Zambezia⁵¹, en milstolpe. Detta har åstadkommit genom förbättrade jordbrukstekniker och skydd av naturresurser med svensk finansiering. Det återstår att se om resurserna når människorna på marken, så att det faktiskt fungerar som incitament för att fortsätta skydda naturen.

Mål 1.3 En hållbar livsmedelsförsörjning med särskilt fokus på ett motståndskraftigt lantbruk

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen mot strategimålet inte har någon tydlig riktning. De senaste två jordbrukssäsongerna har varit bra. Hur skörden slår är den viktigaste faktorn för de flesta moçambikier för om det blir ett bra eller ett dåligt år, eftersom de är direkt beroende av jordbruket. I nuläget (lean season) bedöms 2,9 miljoner personer vara akut livsmedelsotrygga⁵², varav två tredjedelar i norr. Den största orsaken för 2021 är konflikten i Cabo Delgado, som inneburit 800 000 moçambikier har fördrivits från sitt hem och sin försörjning. De har dessutom främst fördrivits inom Cabo Delgado, till Nampula, och till viss del till Niassa, som redan innan denna ytterligare börda var landets fattigaste provinser. I centrala och södra Moçambique är den största orsaken försenad och/eller för lite nederbörd, och översvämningar - delvis en effekt av klimatförändringar. Många är också undernärda på grund av ensidig kost, och av barnen i landet är 38%⁵³ utvecklingshämmade⁵⁴, vilket ofta innebär att de är begränsade fysiskt och/eller kognitivt livet igenom. Matpriserna har varit stabila eller sjunkit, och förväntas fortsätta så baserat på den goda jordbrukssäsongen. Det humanitära livsmedelsstödet har minskat drastiskt under året på grund av otillräcklig finansiering. WFP rapporterar om halverade ransoner juli-dec 2021, motsvarande 39% av kaloribehovet hos en vuxen.⁵⁵

Relevans

Sida bedömer att portföljen är relevant och genomförs enligt plan. Under 2021 bidrog 5 insatser finansiellt till strategimålet⁵⁶. Projekten bidrar till både livsmedelstrygghet, ruralt entreprenörskap och stärkta lokala marknadssystem. De implementeras i de cyklon- och konfliktdrabbade områdena i Sofala, Manica, Zambezia och Tete och även i Niassa och Cabo Delgado. De inkluderar mer än 50.000 småbönder. Även om den odlade marken minskat i vissa av projektens områden (Manica, Sofala), så har produktiviteten ökat överallt. Basala förändringar för klimatsmart och mer effektivt producerade livsmedel, utlärda av projekten, appliceras nu av ungefär 60% av bönderna⁵⁷. Undernärning måste adresseras på ett integrerat sätt – det handlar både om tillgång, kunskap och rättigheter. Kvinnor bär huvudansvaret för barnen och mathållningen, och mödrarnas hälsa och ställning är avgörande för barnets hälsa och utveckling. We Effect har i Niassa inkluderat 3,500 flickor

⁴⁹ REDD-Reduction of Emissions through Deforestation and Forest Degradation

⁵⁰ World Bank Forest Carbon Partner Fund, för implementering av REDD

⁵¹ <https://www.mta.gov.mz/?p=2501> 220209

⁵² WFP Mozambique Country Brief December 2021

⁵³ IOF 2020/2021, PPT presenterad på DCP 2/2/2022

⁵⁴ Stunting innebär hämmad utveckling pga bristfällig kost, upprepade infektioner eller bristande psykosociala stimulans ([Stunting in a nutshell \(who.int\)](#))

⁵⁵ WFP Mozambique Country Brief, December 2021

⁵⁶ 51140110 Agriculture Markets Development for the Lichinga - Balama corridor (DEMA-LIBA) - SNV, 51140093 - UN Joint Program Social protection 2017-2020, 14707 - Transfer Efficient Agricultural Technologies through Market Systems (TEAMS); 14323 - Framework Agreement for Audit Services 2020; 51140112 - Food security through climate Adaptation and Resilience in Mozambique (FAR)

⁵⁷ Fotnot – source?

i utbildningsgrupper med målet att stärka deras självförtroende, kunskap om jämställdhet, förebyggande av tidiga graviditeter.⁵⁸

Mål 1.4 Ökad tillgång till förnybar energi samt tillförlitlig och hållbart producerad elektricitet för hushåll, företag och offentlig verksamhet

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen mot strategimålet inte har någon tydlig riktning. Inga större förändringar har skett under året. "Energia para Todos", presidentens initiativ för att nå universell tillgång till elektricitet år 2030, är fortsatt högt prioriterat. I undersökningen av hushållens köpkraft, som görs var femte år, noterades en ökning av täckningsgraden om 24,8% till 30%, vilket innebär ungefär 1.5 miljoner fler människor med elektricitet⁵⁹. Utvidgningen av nätet för att täcka fler människor måste emellertid ske parallellt med en motsvarande kapacitetsförstärkning i elproduktionen. Täckningen i Cabo Delgado var redan långt under snittet innan de senaste årens konflikt och har försämrats avsevärt då infrastruktur regelmässigt förstörts i de ockuperade områdena. Den nya energilagen, som kommer öppna för ökade privata investeringar i sektorn är försenad. Därför utfärdades ett dekret under året⁶⁰ för att öppna denna möjlighet redan nu. Trafikljuset skulle vara grönt om den nya energilagen hade antagits under året. Trots denna försening skrev regeringen ett nytt avtal för elproduktion baserat på naturgas, om 400MW, med ett privat företag med stöd från IFC och WB. Sverige valdes i december tillsammans med Afrikanska Utvecklingsbanken till co-chair för energigivargruppen för de kommande två åren.

Portfölj

Sida bedömer att portföljen är relevant och genomförs enligt plan trots mindre förseningar huvudsakligen orsakade av covid-19. Under 2021 bidrog 9 insatser finansiellt till strategimålet⁶¹. Det statsägda företaget EDM är implementerande partner för sex av dem. Två nya insatser har avtalats under året för ökad tillgång till förnybar energi. Fyra av insatserna i portföljen har målet att öka privata investeringar för att öka tillgången till förnybar energi för mer än 100 000 hushåll genom olika finansiella instrument, som challenge funds och resultatbaserad finansiering. Fördröjningen av lagen, nämnd ovan, har inneburit att projektet Beyond the Grid Fund försenats.

Sida bidrar genom finansiering till resultaten från Världsbankens multigivarfond "Energia para Todos"; förbättrad tillgång till el för 140 000 hushåll, 3800 företag and 7 offentliga institutioner.⁶² En andra fas förbereds, där Världsbanken planerar att delta med 255MUSD, Norge med 150 MNOK och Sida med 150MSEK. Det sverigefinansierade "Vilanculos elektrifieringsprojekt" kopplade upp 2100 användare varav 650 var hushåll ledda av en kvinna och 21 offentliga institutioner, inklusive skolor. Det inkluderade även 301 km av högspänningsledningar för att säkra transmissionen till distrikt i Inhambane och Sofala.⁶³ Reparationerna av sprickorna i Mavusi vattenkraftdamm, efter cyklonen idai 2019, har nu säkrat elproduktionen och dammens säkerhet för lokalbefolkningen. De två vattenkraftstationerna Mavusi and Chicamba producerar nu 89 MW till det nationella nätet.⁶⁵ Framtida

⁵⁸ We Effect Annual Draft Report to the MINEC (Ministry of Foreign Affairs) 2021 – forthcoming report.

⁵⁹ Jämförelse mellan IOF 2014/2015 och 2020/2021, PPT presenterad på DCP 2/2/2022

⁶⁰ Decreto n.º 93-2021 de 10 de Dezembro de 2021 Aprova o Regulamento de Acesso À Energia nas Zonas Fora da Rede

⁶¹ Insatser: 51140103 Project Preparation Facility in the Energy Sector, 51140024 Rural electrification Vilanculos phase 2, 51140025

Capacity Building to Electricidade de Moçambique (EDM) & strategic studies, 51140010 Rehabilitation of 2 Hydropow. plants in Mozambique, 51050106 AECF 2017-22 Renewable Energy and Adaptation to Climate Technologies (REACT), 15042 - Modern Cooking Facility for Africa; 13971 - Renewable energy investment, Brilho; 10477 - Mozambique Energy for All, MDTF; 10475 - Mozambique Energy for ALL (MEFA)

⁶² Mozambique Energy for All Multi-Donor Trust Fund Progress Report No.3, WB (Trust Fund No. TF073225), Oct 2020 – Oct 2021

⁶³ 51140024 RURAL ELECTRIFICATION OF VILANCULOS, SEMI ANNUAL REPORT/2021 (April- September 2021)

⁶⁴ EDM e-mail 20220125

⁶⁵ EDM e-mail 20220125

investeringar inom förnybar energi och energieffektivisering förbereddes med tre studier om sociala och miljömässiga konsekvenser.

Stödområde 2: Stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter

Mål 2.1 Stärkta demokratiska institutioner och ökad kapacitet i den offentliga förvaltningen

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen mot strategimålet inte har någon tydlig riktning. De offentliga institutionernas kapacitet var fortsatt hårt ansatt av pandemin under 2021. Många har infört skifttjänstgöring, och distansarbete i princip är omöjligt för de flesta offentliganställda, vilket har märkts i Sidas insatser. Konflikten i Cabo Delgado är fortsatt i fokus, och har gett den positiva effekten att den offentliga diskussionen mer än förut berör frågor om exkludering, marginalisering, samt statens kapacitet, med frånvaro i delar av landet kombinerat med centralisering. Regeringens huvudsakliga respons till konflikten är militär, men initiativ har även tagits för utveckling och inkludering. Ett viktigt initiativ är planen för utveckling i norr, ERDIN⁶⁶, som drivits på av det internationella samfundet, framförallt Världsbanken. Planen verkar emellertid komma styras från Maputo, och även om subnationella nivåer är med riskerar den att stärka maktobalansen.

I 2019 års fredsavtal med Renamo är direktval på två lägre nivåer en av grundbultarna.⁶⁷ Den faktiska anpassningen av lagstiftningen och tydliggörande av nya mandat för de berörda institutionerna och tillhörande budget är fortsatt långsam. Fler tvivlar på att direktval kommer hållas till distrikt 2023, som avtalat⁶⁸. Större avancemang har gjorts i implementeringen av det andra benet i avtalet, DDR (disarmament, demobilisation and reintegration), med stöd från Fredssekretariatet. Sverige är en av de största givarna till sekretariatet. Utöver det finansiella stödet har relationen förstärkts genom samarbetet med FBA, vilket kommer att förstärkas ytterligare under kommande strategiperiod.

Portfölj

Sida bedömer att portföljen är delvis relevant i relation till målet. Sex insatser⁶⁹ bidrog finansiellt till målet under 2021. Ett flertal insatser är i utfasning inför portföljskifte i och med den nya strategin, och nya insatser har initierats med starkare fokus på fred och inkluderande samhällen. Stödet till fredsprocessen genom fredssekretariatet⁷⁰ har förlängts. Arbetet i Cabo Delgado har stärkts, delvis genom stöd till FN:s satsning på nexus⁷¹ för bättre kommunikation mellan stat, det humanitära samfundet och traditionella givare genom stöd till en förstärkning av RCOs närvaro i Cabo Delgado. Därtill godkändes ett brett stöd till UNICEF⁷² med fokus på Cabo Delgado, bland annat för att förbättra militärens interaktion med barn, både som offer och förövare.

Resultat rapporterade från fredssekretariatet inkluderar stängningen av fem Renamobaser under 2021, totalt är nu 11 av 16 baser stängda. 2021 nådde stödet 63% av alla inkluderade i processen, och de har reintegrerats i distrikt i hela landet. 90 desertörer från utbrytargruppen Renamo Military Junta har nu återvänt till sina hem.⁷³

⁶⁶ Översatt: Strategi för resiliens och utveckling i norr

⁶⁷ Direktval på distrikt- och provinsnivå innebär att Frelimos makt kan luckras upp, och är en viktig del av fredsavtalet. Renamo har i flera val haft majoritet i flera provinser och distrikt i tidigare val. Men eftersom val endast skett på central nivå nominerar centralregeringen representanter från Frelimo till distrikt och provinser. I provinsvalet 2019 vann emellertid Frelimo alla provinser. Kommunalval har hållits sedan 1998. Det finns borgmästare från både Renamo och MDM.

⁶⁸ [Frelimo pondera adiamento da eleição de administradores em 2024 - \(evidencias.co.mz\)](https://evidencias.co.mz) 220202

⁶⁹ 15102 - UN RCO Pemba office; 51140067; 51140085 - Diakonia sub-programme within AGIR II; 14750 - Call-off Sidas framework special audit; 14323 - Framework Agreement for Audit Services 2020; 15170 UNICEF

⁷⁰ Insats 14525 UNOPS Fredssekretariat

⁷¹ Insats 15102 UN RCO Pemba office

⁷² Insats 15170 UNICEF

⁷³ Disarmament, Demobilisation and Reintegration (DDR) Summary as at 13 December 2021, 2021, sid 1-2.

Mål 2.2 Moçambiques intäkter mobiliseras, används och redovisas på ett mer transparent, hållbart och effektivt sätt som kommer hela befolkningen till del

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen mot strategimålet inte har någon tydlig riktning. Den inhemska skatteuppbörden är relativt hög jämfört med andra länder i regionen, men statens utgifter har ökat kraftigt inom hälsa och försvar under året samtidigt som inkomsterna minskat drastiskt. De snabba förändringarna i budgeten som respons till covid-19, samtidigt som de ansvariga institutionerna bara var bemannade och öppna till hälften, med delvis otydliga roller i den förändrade situationen, minskade transparensen.⁷⁴ Konflikten i Cabo Delgado antas till viss del bero på att befolkningen i en del av provinsen upplever sig felfördelad vad gäller statens resurser, med bland annat etniska och politiska orsaker. En av konfliktorsakerna verkar vara att statens resurser fördelas på ett icke-transparent och obalanserat sätt.⁷⁵

Det internationella samfundets respons på covid-19 och dess sociala och ekonomiska effekter var snabb under 2020. Den stora och snabba tillströmningen av i form av budgetstöd från EU, IMF och WB och ökat projektbistånd under 2020 och 2021 minskade emellertid transparensen. Samtidigt rådde undantagstillstånd på grund av pandemin, vilket möjliggjorde kortare beslutsprocesser och att upphandlingslagen kringgicks. Detta innebar sämre redovisning och minskad transparens och en minskad roll för riksrevisionen. Riksrevisionen är inte heller proaktiv i att följa upp vad effekterna av dessa förändringar blivit för medelsanvändningen.⁷⁶ Flera före detta AGIR-partners har bidragit till granskningen av covidmedel⁷⁷.

Portfölj

Sida bedömer att portföljen är delvis relevant i relation till målet. Två insatser⁷⁸ bidrog finansiellt till målet under året. Ett flertal insatser är emellertid i utfasning inför portföljskifte i och med den nya strategin. Under året var riksrevisionen⁷⁹ fortsatt begränsad i genomförandet av revisioner på grund av pandemin, men givargruppen bidrog starkt till att det budgetstöd som gavs tillfälligt under pandemin faktiskt reviderades under 2021.⁸⁰ Riksrevisionen menade initialt att det inte var del av deras uppdrag. Förberedelser för ett nytt stöd till Skatteverket initierades. Det är planerat att genomföras tillsammans med UK/FCDO med fokus på ökad kompetens att beskatta de extraktiva sektorerna, på skatterevision samt på att vidga skattebasen genom formalisering av den informella sektorn – inkomsterna därifrån är begränsade, men det minskar också den lokala korruptionen och stärker den enskilda företagarens rättigheter.

Mål 2.3 Ökad öppenhet med särskilt fokus på tillgång till information för medborgarna om politiska och offentliga beslut

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen mot strategimålet inte har någon tydlig riktning. Covid-restriktionerna har inneburit kraftigt begränsad tillgång till offentlig information då myndigheters öppettider och service begränsats. Information återfinns fortfarande ofta i fysiska arkiv, inte i databaser, eller behöver köpas, i tryckt format. Alltså krävs fysisk närvaro för tillgång.

⁷⁴ AGIR – Active citizenship, progress on planned results (Jan-Aug 2020), Email 200910, UF2014/43506-372&373

⁷⁵ Joseph Hanlon Newsletter MOÇAMBIQUE 521 News reports & clippings, 4 February 2021 - part 2

⁷⁶ [Tribunal Administrativo Deve Divulgar Informação Desagregada Sobre Contratação Pública por Ajuste Directo e Isenção de Visto Prévio Face \(mailchi.mp\)](mailto:Face@mailchi.mp) CIP 30/8/21

⁷⁷ Ibid

⁷⁸ 51140093 - UN Joint Program Social protection 2017-2020 ; 51140114 - Local Climate Adaptive Living Facility - LoCAL

⁷⁹ 51140074 Supreme Audit Institution 2016-2021

⁸⁰ Letter from Tribunal Administrativo 220118 Ofício n 6/GSG/TA/361/2022

Den viktigaste framgången 2021 är rättegången om de hemliga lånen, som inleddes i augusti, där ett stort antal då högt uppsatta personer är åtalade. Rättegången, som under en tid direktsändes, ger intryck av ett relativt oberoende rättsväsende som står upp för det gemensamma intresse, även om spänningarna mellan den nuvarande och förre presidenten och deras garden också påverkar öppenheten. Samma månad som rättegången startade antog regeringen ett dekret som hädanefter gör låneavtal och allokeringar för investeringar utanför statsbudgeten till statshemligheter. Att upptäcka något som de hemliga lånen blir hädanefter mycket svårare⁸¹.

Portfölj

Sida bedömer att portföljen är delvis relevant i relation till målet. Två insatser⁸² bidrog finansiellt till målet. Ett flertal insatser är emellertid i utfasning inför portföljskifte i och med den nya strategin, bland annat civilsamhällsinsatserna inom programmet AGIR, och Tribunal Administrativo. Centro de Integridade Pública (CIP), anti-korruptionsorganisation som årligen publicerar många rapporter och utredningar med stöd från Sverige genom AGIR, publicerade i maj 2021 en rapport där de förbjudna lånen uppskattas ha haft indirekta skador på Mocambique till ett värde av en miljard USD.⁸³

Det nationella statistikinstitutet, INE⁸⁴ har under året ingått kontrakt för de mycket försenade tematiska studierna baserade på census 2017, bland annat inom informell ekonomi och funktionsnedsättning⁸⁵. Orsakerna till förseningen är flera, men en kan vara att givarna velat ge INE en analytisk och kommunikativ roll som myndigheten inte ser sig ha mandat för. INEs identitet ligger i statistikproduktion. Vem som sedan ser till att statistiken används och görs användarvänlig är en svår nöt att knäcka. Sveriges extra medel från denna insats har omallokerats inom INE för att finansiera den demografiska hälsoundersökningen som kommer genomföras 2022. Dess resultat är viktigt för att kunna se förändringar inom bland annat SRHR (mål 2.5).

Mål 2.4 Stärkt kapacitet i det civila samhället att verka för öppenhet, ansvarsutkrävande och ökad respekt för mänskliga rättigheter

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen i kontexten inte har någon tydlig riktning. Det demokratiska utrymmet är begränsat men det är även det civila samhällets kapacitet att utnyttja de plattformar som erbjuds. Inom det civila samhället liksom i den offentliga debatten tar etablerade NGOer stor plats i relation till lokala organisationer och gräsrotsinitiativ.⁸⁶ Civilsamhället spelar tillsammans med oberoende media även fortsättningsvis en viktig roll i att belysa frågor relaterade till känsliga frågor som de hemliga lånen samt till konflikten i Cabo Delgado.⁸⁷

Polisen stoppar återkommande fredliga demonstrationer och möten av aktivister, studenter och andra i Maputo trots att dessa följt lagen och meddelat myndigheterna i tid när så krävs.⁸⁸ Revideringen av lagen om press- och föreningsfrihet är fortfarande under behandling. Det finns farhågor om att regeringen avser att använda dessa instrument för att ytterligare inskränka medborgerliga fri och rättigheter.⁸⁹

⁸¹ ZitaMar newsletter 26/8/21, Decree no 76/2021

⁸² 14525 UNOPS Fund Mozambique, 4323 - Framework Agreement for Audit Services 2020

⁸³ Custos e Consequências das Dívidas Ocultas para Moçambique, Centro de Integridade Pública (CIP), Moçambique, e Chr. Michelsen Institute, Noruega, maj 2021.

⁸⁴ 12296 UNFPA Statistics TF

⁸⁵ INE UNFPA Steeringcommittee Minutes 201208

⁸⁶ Estudo de Mapeamento das OSCs em Moçambique 2020 – 2021, Gianfrancesco Costantini, José Jaime Macuane, Shaista de Araújo, Juscelina Guirengane, 2021.07.06

⁸⁷ Se t ex [Mining Concessions – Cabo Delgado – CIP – Public Integrity Center \(cipmoz.org\)](#) 2021.09.01 och [Cabo Delgado: "É preciso uma estratégia agrícola mais ampla" \(DW\)](#) 2021.06.23.

⁸⁸ [Mozambique: 17 women's rights defenders detained – Watch | Club of Mozambique \(åtkomst 2022.01.31\)](#)

⁸⁹ Desk Review Report of the AGIR Draft 2.Jan 11 2022.updated Jan 29 2022, José Jaime Macuane, Padil Salimo, 2022.01.29, s. 5.

Portfölj

Sida bedömer portföljen som delvis relevant. Tre insatser bidrog finansiellt under året⁹⁰. Sidas civilsamhällestöd AGIR nådde sitt slut under 2021, dock förlängdes stödet till Diakonia och WeEffect ett år för 10 av deras samarbetsorganisationer (av de ca 60 som hela AGIR omfattade). Skrivbordstudien av AGIR-utvärderingar som Sida låtit genomföra bedömde att AGIR bidragit till ett starkt och levande civilsamhälle.⁹¹ Exempel på resultat från AGIR 2021 är att HBTQI personers behov synliggjorts i den offentliga sfären och att de har fått ökad tillgång till hälsojänster samt att arbetet med markrättigheter och spridning av goda jordbruksmetoder har ökat bönders produktivitet och livsmedelssäkerhet.⁹² AGIR fasas ut då Sida bedömer att den var för stor, både i antalet organisationer och i den administrativa hanteringen. Istället planeras stöd som är smalare och mer direkt kopplat till särskilda strategimål och mer geografiskt fokuserade, samt minder Maputobaserat.

Mål 2.5 Förbättrade möjligheter för flickor och unga kvinnor att fatta självständiga beslut om sin sexualitet och reproduktion

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen mot strategimålet inte har någon tydlig riktning. Negativa effekter av nedstängningen på grund av pandemin har rapporterats under 2021, såsom könsrelaterat våld och drastiskt minskad tillgång till sexuell rådgivning och preventivmedel. Skolnedstängningarna 2020 och 2021 får som följd att en högre andel flickor inte slutför skolgången med fler tidiga giftermål och graviditeter. Övergrepp mot kvinnor i konfliktområden och specifikt sexuella tjänster i utbyte mot humanitär hjälp fortsätter rapporteras.⁹³

Relevans

Sida bedömer att portföljen är relevant och genomförs enligt plan. 4 insatser bidrog finansiellt under året.⁹⁴ Portföljen är välbalanserad och har väl fungerande insatser som väl anpassats till Covid-19. En ny insats har tillkommit för att, genom UNFPA, garantera fortsatt tillgång till preventivmedel på nationell nivå (efter att UKs nedskaling lämnat finansieringsgap) och stöd till våldsutsatta kvinnor i norr, inklusive konfliktområden. Projektet Rapariga Biz⁹⁵ rapporterade nivåer av 0,62% av barnäktenskap (nationellt genomsnitt 48 procent⁹⁶) och 0,43 procent av tidiga graviditeter (nationellt genomsnitt 46 procent)⁹⁷ bland de 92 000 deltagande tonåriga flickorna, som deltagit i utbildning om SRHR och livkunskap, vilket inkluderar stärkt förhandlingsförmåga.⁹⁸ Av de 187 000 tonåriga flickor och unga kvinnor de ungdomsvänliga offentliga klinikerna som får stöd genom Rapariga Biz – började hälften använda moderna preventivmedel⁹⁹. Stödet för kunskap om och tillgång till fri abort¹⁰⁰ nådde över en halv miljon unga genom olika media. 22 000 kvinnor och flickor kom till deras hälsokliniker, varav ungefär hälften för abortservice och hälften för preventivmedel.¹⁰¹

⁹⁰ 51140085 - Diakonia sub-programme within AGIR II; 51140087 - WeEffect sub-programme within AGIR II; 14750 - Call-off Sidas framework special audit

⁹¹ Desk Review Report of the AGIR Draft 2.Jan 11 2022.updated Jan 29 2022, José Jaime Macuane, Padil Salimo, 2022.01.29, s. 9f

⁹² Desk Review Report of the AGIR Draft 2.Jan 11 2022.updated Jan 29 2022, José Jaime Macuane, Padil Salimo, 2022.01.29, s. 29.

⁹³ <https://www.hrw.org/node/379842/printable/print>

⁹⁴ 51140085 Diakonia, 51140118 IPAS Access to safe abortion, 51140032 One UN - SRHR &Youth /Rapariga Biz, 12313 Social marketing of reproductive health supplies in sub-Saharan Africa

⁹⁵ 51140032 One UN - SRHR &Youth /Rapariga Biz

⁹⁶ Demography and Health Survey, Nationella Statistikinstitutet, INE 2011

⁹⁷ Malaria, HIV/AIDS, and Immunization Indicator Survey in Mozambique, Nationella Statistikinstitutet, INE 2018

⁹⁸ Coalizao Work Plan IP report 1 January to 31 December 2021

⁹⁹ Coalizao Work Plan IP report 1 January to 31 December 2021

¹⁰⁰ 51140118 IPAS Access to safe abortion

¹⁰¹ draft Ipas Annual report 2021, pages 57

Mål 3.1 Ökade möjligheter för framför allt kvinnor och ungdomar till anständig och produktiv sysselsättning och entreprenörskap

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingen mot strategimålet inte har någon tydlig riktning. Det saknas kvantitativ data för 2021 för de viktigaste indikatorerna för mål 3.1. På makronivå observeras en svagt positiv trend under 2021¹⁰² och eftersom jordbrukssektorn, där de flesta har sin sysselsättning, har haft en stark tillväxt ger det troligen en positiv effekt på fattiga människors inkomstmöjligheter. Covid och konflikten i norra Mozambique påverkade företag och investeringsprojekt negativt. Små företag har drabbats hårdare och har oftare tvingats avskeda¹⁰³. Nyttillträdda på arbetsmarknaden har drabbats extra hårt liksom unga på stängda skolor och universitet, som sett sina första inkomster skjutas på framtiden. Regeringen fortsätter prioritera arbetsskapande åtgärder, åtminstone i sin kommunikation. Två viktiga händelser inom sysselsättning under 2021 var högnivåmötet om arbetsmarknaden i maj (delvis finansierat av Sverige genom MozTrabalha) liksom lanseringen av det nya nationella industrialiseringsplanen, PRONAI. Kommande år kommer vara avgörande för regeringen att bevisa att den genom dessa initiativ kommer kunna skapa de tre miljoner arbetstillfällen som utlovats.

Relevans

Sida bedömer att portföljen är relevant och huvudsakligen implementerad enligt plan. Tio insatser¹⁰⁴ bidrog finansiellt till målet. ILO MozTrabalha, med mål att stärka arbetsmarknadspolicy och skapandet av sysselsättning, är på väg mot slutet av den första fasen¹⁰⁵. Ett viktigt resultat är den ökade kunskapen om arbetsintensiva tekniker och material för bygg- och vägindustrin, såsom kall asfalt och byggblock som båda har billigare insatsvaror, är miljövänligare och mer arbetsintensiva.¹⁰⁶ Utbildningen sker genom yrkesutbildning som också inkluderar den privata sektorn.

Mozambique har ett av världens sämsta affärs- och investeringsklimat, vilket påverkar ekonomin negativt, med låg diversifiering, låga investeringsnivåer och få formella arbetstillfällen. Det sidastödda "Mozambique investment climate programme"¹⁰⁷ adresserar de mest begränsande faktorerna och producerar studier och analyser, som tex identifierat att ett företag genomgår fem inspektioner i snitt per år och att dessa ofta innebär förfrågan om betalningar, gåvor och tjänster, men ansvarig myndighet har inte godtagit eller velat adressera studiens resultat.¹⁰⁸

Mål 3.2 Ökad tillgång till tjänster och stöd, i synnerhet för kvinnor och ungdomar på landsbygden, som förbättrar deras förutsättningar att starta och driva kommersiella verksamheter

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingstrenden inte har någon tydlig riktning efter ett mycket svårt år 2020 – konsumtionen föll så mycket att den låg under 2008 års nivå¹⁰⁹ – vilket innebär ett tufft utgångsläge för att starta företag. 73,6 procent av befolkningen arbetar inom lantbruk och fiske, i självhushåll eller

¹⁰² "Statement at the end of an IMF Staff visit to Mozambique", IMF, 2021, p. 1,

¹⁰³ "IFC Impact Covid 19 on firms", IFC, 2021, s. 13.

¹⁰⁴ 5114004901 Women IN Business (WIN) Programme 2019-2022, 5114011001 Agriculture Markets Development project Lichinga-Balama (DEMA-LIBA), 5114012101 Strengthening the Missing Middle in Agribusiness for Rapid Transformation – iDE, 5114010801 MozTrabalha 2016-2021; 51140112 - Food security through climate Adaptation and Resilience in Mozambique FAR; 15170 - UNICEF nexus support Northern Moz; 51140111 - Landscape and forests management MDTF; 51140120 - Coastal adaptation and resilience; 13989 - FSDMoc Phase I Final Evaluation; 15094 - External audit;

¹⁰⁵ 51140108 MozTrabalha - ILO

¹⁰⁶ "MozTrabalha achievements 2021", ILO, 2022, p.1.

¹⁰⁷ 51140122 Mozambique Investment Climate Program – IFC

¹⁰⁸ « IFC-SIDA Mozambique IC programme – Progress report Jan-Jun 2021 », IFC, 2021, p. 9.

¹⁰⁹ Inquérito sobre Orçamento Familiar – IOF 2019/2020 – Relatório final, Instituto Nacional de Estatística, 2021, PPT presented in DCP meeting 220202

småföretag, och har svag tillgång till service och stöd för att förbättra produktivitet och företagsamhet. Tillgången, och produktiviteten, påverkas negativt av återkommande översvämningar och cykloner samt av nedstängningar som följd av pandemin. Dessa drabbar dem som har minst marginaler hårdast. De återfinns i den informella sektorn och nås oftast inte av offentligt krisstöd. Kvinnor är extra utsatta då de oftast befinner sig längst bort från den formella sektorn, har mindre marginaler och svagare röst, samt obetalt hushållsarbete, som ökade i och med skolstängning under stor del av pandemin.

Relevans

Sida bedömer portföljen som relevant och att den implementeras enligt plan. 8 insatser¹¹⁰ har bidragit finansiellt till målet under året. Marknadssystemansatsen genomsyrar portföljen, med stora utmaningar i dess tillämpning i landkontexten. I krissituationer som pandemin kommer effekterna på marknaden i två stadier; de direkta och de mer långvariga effekterna. Krisrespons i form av traditionellt humanitärt bistånd, som livsmedel eller utsäde, underminerar den befintliga marknaden och därmed flera av portföljens insatser. Portföljen adresserar långsiktiga lösningar såsom kvinnors och ungas tillgång till finansiell service (finansiell läskunnighet, mobilbankservice, sparande per mobil), utbildning i företagsutveckling, samt integrering i marknader för jordbruksinsatsvaror och produktion.^{111, 112} Vidare har Sveriges investering i rural elektrifiering i Vilanculos¹¹³ inte bara inneburit att 10 000 hushåll¹¹⁴ fått tillgång till en grundläggande service; det innebär också att de kan förbättra sin produktivitet samt starta företag som är beroende av el.

Mål 3.3 Stärkta förutsättningar hos aktörer, såsom arbetsmarknadens parter och andra, att verka för rättigheter på arbetsmarknaden

Utvecklingstrend

Sida bedömer att utvecklingstrenden inte har någon tydlig riktning. Arbetsmarknadsparternas relation i Moçambique är starkt politiserad. Möjligheten för arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer att fylla sin funktion och uttrycka sig fritt kopplar till situationen för yttrandefrihet i landet i stort, vilken är oroande. Det finns fungerande strukturer för trepartita förhandlingar, mellan arbetsgivarorganisationer, arbetstagarorganisationer och staten, men de är föga representativa. En revidering av arbetsmarknadslagstiftningen pågår med deltagande av alla tre parter, medan motsvarande förhandling om minimilöner parkerades på grund av pandemin, men startade upp igen under juni-juli 2021 med mindre justeringar uppåt. Justering hade inte skett sedan 2019 så reallöneförändringen är mycket låg eller negativ.¹¹⁵ Ministeriets medlingsmekanismer verkar stärkas medan stora utmaningar återstår inom förutsägbarhet för löner, arbetsplatssäkerhet och hälsa samt otillbörliga avskedanden.¹¹⁶ Detta drabbar kvinnor och unga hårdare, vilket bör vara tydligare i vår analys framåt.

¹¹⁰ 51140121 Strengthening the Missing Middle in Agribusiness for Rapid Transformation – iDE; 51140110 Agriculture Markets Development for the Lichinga - Balama corridor (DEMA-LIBA) - SNV, 51140108 MozTrabalha - ILO, 51140049 Women IN Business (WIN) Programme – TNS; 51140091 - Socremo TA: Training Package to Guarantee Beneficiaries 2016-2021; 51140024 - Rural electrification Vilanculos phase 2; 51140133 - Socremo TA: Monit. and Eval. of the Guarantee and TA Package Effects 2016-2021

¹¹¹ 5114004901 Women IN Business (WIN) Programme 2019-2022,

¹¹² "WIN Quarterly Reporting", 2021, p. 5.

¹¹³ 51140024 Rural electrification Vilanculos phase 2

¹¹⁴ 51140024: External Monitoring Indicators, December 2021, reported under 1.4

¹¹⁵ "CCT meets to discuss increasing the minimum wage", Club of Mozambique/AIM, 2021, p. 1-3.

¹¹⁶ "COMAL 10th session reporting", AIM, 2021, p.1.

Relevans

Sida bedömer att portföljen är relevant och genomförs enligt plan. En insats¹¹⁷ har bidragit finansiellt till målet under året. 2021 gavs stöd till arbetstagarorganisationer¹¹⁸ i framtagandet av deras remissvar till utkast för ny arbetsmarknadslagstiftning, bland annat gällande jordbruksarbete och föräldraledighet. Den ena, CONSILMO, fick även stöd för att utveckla service center, "one-stop shops", för att kunna ge bättre stöd till människor i den informella ekonomin i fattiga delar av Maputo. Det inkluderar stöd till formell registrering av företag hos myndigheter, inkludering i sociala trygghetssystem, samt tillgång till finansiering, utbildning, och juridiskt stöd. Avsikten är att både öka anslutning till facket och formalisering utifrån de fattigas behov. Detta implementeras tillsammans med INSS (Nationella institutet för socialförsäkringar), skattemyndigheten, oberoende institutioner för finansiell inkludering och informella ekonomiska sammanslutningar.¹¹⁹

Mål 3.4 Förbättrad tillgång till social trygghet för fattiga hushåll*Utvecklingstrend*

Sida bedömer att utvecklingen mot strategimålet gått framåt.

Vidareutveckling av de sociala trygghetssystemen fortsätter vara en tydlig politisk prioritering för Moçambiques regering. Den hade för avsikt att nå 1,2 miljoner förmånstagare som del av Covid-19 responsen 2021, men fas två av denna utvidgning är ännu inte fullt finansierad. En stor utmaning är att endast en försumbar andel av arbetarna inom den informella ekonomin är anslutna till socialförsäkringssystemet INSS (44 000 av landets ca 8 miljoner informella arbetare).¹²⁰ Introduktionen av digitala transfereringar är ett stort skifte inom det sociala trygghetssystemet i Moçambique, med möjligheter till ökad transparens och kontroll, ökad tillgång till finansiella tjänster för mottagarna, men också en möjlig barriär för de mest marginaliserade användarna.

Resultat

Sida bedömer att portföljen är relevant och genomförs enligt plan. Två insatser har under året bidragit finansiellt till målet. Detta stöd är centralt i Sidas respons på pandemins effekter på de mest sårbara. Effektiviteten och transparensen i utbetalningssystemen, i registreringen och urval behöver emellertid stärkas. Befintliga mottagare, cirka 590 000, har mottagit bidrag för tre månader, medan de nyregistrerade, ca 290 000, har fått bidrag under sex månader.¹²¹ Piloter för barnbidrag har genomförts för 15 000 mottagare i Nampula¹²², redo att expandera geografiskt under 2022 och för kontantstöd till 7000 internfördrivna i Cabo Delgado. Det senare stödet visade sig vara politisk känsligt då det enligt regeringen finns en risk att kontanterna går till kombattanterna, och fick pausas. Sverige har som sektorlead tagit en mycket aktiv roll i givarkoordineringen och i den politiska dialogen med regeringen om frågor som rör sociala trygghetssystem. I denna dialog har, förutom biståndssektionen, även ambassadören varit mycket aktiv, inklusive inom ramen för ICCT.

4. Implikationer

Strategin för Moçambique förlängdes med ett år under 2021 och upphörde i och med antagandet av en ny strategi 2022-2026. Således föreslås inga förändringar av innevarande strategi. Implikationerna av analysen i denna rapport tas direkt ombord i Sidas pågående operationaliseringsprocess. En av

¹¹⁷ 51140108 ILO MozTrabalha

¹¹⁸ OTM-CS Moçambiques Arbetarorganisation och CONSILMO, Nationella konfederationen för fria och oberoende arbetare

¹¹⁹ "MozTrabalha highlights 2021 Social partners", ILO, 2022, p.1.

¹²⁰ "Uma avaliação rápida do impacto da COVID-19 no sector da economia informal em Moçambique", ILO, s.23

¹²¹ Relatório BdpES Annual INAS, 2020. Page 24

¹²² UNICEF, 2022, UNJP annual report final (to be published in March)

slutsatserna är att skydd och stärkande av marginaliserade och sårbara grupper och individer är en grundpelare i det svenska utvecklingssamarbetet i Moçambique och bör stärkas, bland annat genom att aktivt minska andelen bistånd som stannar i huvudstaden. Sida har identifierat direkta målgrupper och förändringsaktörer i form av ungdomar och unga vuxna; kvinnor och flickor i alla åldrar samt särskilt utsatta och sårbara grupper såsom internt fördrivna och handikappade. Ett framtida geografiskt fokus förutses bli Beira-korridoren i provinserna Sofala och Manica samt de tre norra provinserna Cabo Delgado, Niassa och Nampula, med initialt fokus på Niassa.

